

УДК 327.8:904

DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2025.60.31>

АСИМЕТРІЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН: ВІД ЕПОХИ НАПОЛЕОНІВСЬКИХ ВІЙН ДО ПАРИЗЬКОГО КОНГРЕСУ

Ігор Дерев'янюк

*Державний університет «Київський авіаційний інститут»,
факультет права і міжнародних відносин, кафедра міжнародних відносин та стратегічних студій
пр. Любомира Гузара, 1, 03058, м. Київ, Україна*

Стаття присвячена аналізу асиметрії в міжнародних відносинах у період від наполеонівських війн до Паризького конгресу 1856 р., який є важливим тематичним дослідженням для розуміння того, як держави реагували на асиметрію влади – через альянси, війни, дипломатію. У міжнародних відносинах у переважній більшості існує нерівність, яка виражається на різних рівнях та в різних сферах. Асиметричні відносини є складним і багатограним явищем, що включає дисбаланс у військовій могутності, політичному впливі, економічному, технологічному розвитку і культурному домінуванні.

На початку XIX ст. міжнародні відносини характеризувалися значною асиметрією, спричиненою піднесенням європейських колоніальних держав, занепадом старих імперій і появою нових політичних центрів. Зазначено, що територіальні завоювання Наполеона створили тимчасову асиметрію в динаміці європейської влади та різко посилили політичні позиції Франції. Асиметрія відносин між Францією та іншими європейськими державами у перше десятиліття XIX ст. є характерною рисою наполеонівської ери. Сформований на Віденському конгресі «Європейський концерт», покликаний зберегти баланс сил і запобігти піднесенню іншого гегемона, став першою стійкою міжнародною системою. Хоча ця стійка парадигма відносин сприяла співпраці між європейськими державами, вона також посилювала асиметрію та закріпила домінування Європи у світі. Створення Священного союзу – політичного і військового альянсу зміцнило асиметрію влади та підкреслило нерівність у відносинах між країнами.

Епоха від наполеонівських війн до Паризького конгресу демонструє рівень впливу на міжнародні відносини асиметричних структур влади. Наполеонівські війни продемонстрували небезпеку безконтрольної гегемонії, тоді як післявоєнна дипломатія Віденського та Паризького конгресів була спрямована на пом'якшення такої асиметрії та збереження балансу сил у Європі.

Ключові слова: асиметрія, міжнародні відносини, дисбаланс, асиметричні відносини, Наполеон, наполеонівські війни, Паризький конгрес.

Постановка проблеми. Нерівність в історії міжнародних відносин є перманентним і багатовузловим явищем, яке впливає на розвиток держав і народів. Осмислення асиметрії міжнародних відносин в історичному контексті допомагає раціонально оцінити сучасні екзистенційні виклики та загрози і торувати шлях для створення більш справедливих і рівноправних відносин між державами. Адже сучасні війни, конфлікти та дипломатичні кризи часто є результатом нерівного розподілу влади та ресурсів між державами.

Період від епохи наполеонівських війн до Паризького конгресу 1856 р. є важливим тематичним дослідженням для розуміння того, як держави реагували на асиметрію влади – через альянси, війни, дипломатію. Це також підкреслює, як великі держави намагалися запобігти появі нової домінуючої сили (подібної до Наполеона), за допомогою механізмів колективної безпеки.

Мета дослідження полягає у розкритті сутності асиметрії в міжнародних відносинах у період від наполеонівських війн до Паризького конгресу 1856 р.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Асиметрія міжнародних відносин – це досить багатогранна та складна тема, яка досліджується під різними кутами зору і у різних історичних контекстах. Хоча термін «асиметрія» як наукове поняття не був широко вживаним у XIX ст., багато дослідників того часу та сучасні історики вивчали і аналізували нерівні відносини між державами.

Авторитетним американським вченим у дослідженні асиметрії в міжнародних відносинах є Б. Уомак, праці якого висвітлюють асиметричні відносини у сучасному контексті. Однак його теоретичні здобутки цілком можна використовувати при дослідженні міжнародних відносин у різні історичні періоди, включаючи модерну епоху.

Окремі аспекти асиметрії міжнародних відносин у XIX ст. досліджували Е. Саїд, П. Шредер, Дж. Галлагер, Р. Робінсон, К. Бейлі, Д. Лівен, Дж. Мілль, Г. Кіссінджер, Р. Хюнеман, Ж. Брейлі, Е. Ламберт, В. Баумгарт, О. Файджес. Їх наукові розвідки сприяють розумінню того, як асиметрія потенціалів визначала характер відносин між політичними одиницями у XIX ст. Зокрема, дослідники міжнародних відносин акцентують увагу на величезній асиметрії відносин між імперіями та підвладними територіями, великими і малими державами, що було характерною рисою міжнародних взаємодій тієї епохи.

Важливою для аналізу асиметричних відносин на початку XIX ст. є наукова розвідка Г. Кіссінджера «Відновлений світ: Меттерніх, Каслрі та проблеми миру, 1812–22», яка розкриває дипломатичні зусилля Меттерніха та Каслрі щодо врегулювання асиметрії влади в Європі після наполеонівських війн. Автор також прагне пояснити, як дипломатія використовувалася для усунення дисбалансів і запобігання конфліктам [1].

Широко досліджуються як зарубіжними, так і вітчизняними науковцями різнобічні аспекти Кримської війни (1853–1856). Вчені, які досліджують конфлікт, зосереджуються на таких питаннях, як дипломатія великих держав, військові стратегії та вплив технологічного прогресу на ведення бойових дій. Дослідження асиметрії в Кримській війні часто зосереджувалися на нерівній динаміці сил між основними учасниками війни (Росія проти Османської імперії, Франції, Великої Британії та Сардинії), а також на асиметрії в тактиці, ресурсах і політичному впливі [2].

Витоки Кримської війни, дипломатичні аспекти, військові цілі воюючих сторін, можливості та характеристики їхніх армій, а також характер самих бойових дій досліджує німецький історик В. Баумгарт. Він надає детальну інформацію про дисбаланс сил між Росією та західними державами, приділяючи особливу увагу тому, як ця асиметрія вплинула на хід війни та її результат [3].

Британський вчений Е. Ламберт, розглядаючи британську велику стратегію під час війни, акцентує увагу на асиметрії військово-морських сил та ресурсів, які вплинула на стратегічний підхід Великої Британії до конфлікту. Його аналіз переважаючого морського потенціалу Великої Британії проти сухопутних можливостей Росії підкреслює критичну асиметрію у військовій тактиці [4].

У цілому дослідження науковців мають важливе значення для розуміння глобальних трансформацій, які призвели до асиметричних відносин між Європою та рештою світу.

Виклад основного матеріалу дослідження. На різних історичних етапах розвитку міжнародних відносин спостерігається присутній стан симетрії, рівноваги, що передбачає відносну рівність у відносинах та асиметрії, що є прямою протилежністю цим явищам. Там, де спостерігається порушення симетрії, зростає асиметрія, і навпаки. Тобто на різних рівнях розвитку відносин між державами їм властива як симетрія, так і асиметрія.

Загалом асиметрія як одна із ключових характеристик міжнародних відносин означає диспропорційність, неспівмірність, тобто вона демонструє формальну нерівнознач-

ність структурних елементів системи. Асиметрія – це термін, який використовується у міжнародних відносинах для опису незбалансованих сил, ресурсів чи можливостей між двома чи більше державами. У міжнародних відносинах у переважній більшості існує нерівність, яка виражається на різних рівнях та в різних областях. Асиметричні відносини є складним і багатогранним явищем, що включає дисбаланс у військовій могутності, політичному впливі, економічному, технологічному розвитку і культурному домінуванні [5; 6].

На початку XIX ст. міжнародні відносини характеризувалися значною асиметрією, спричиненою піднесенням європейських колоніальних держав, занепадом старих імперій і появою нових політичних центрів. Саме тоді спостерігалось стрімке політичне піднесення Наполеона Бонапарта та встановлення гегемонії Франції у Європі. Територіальні завоювання Наполеона створили тимчасову асиметрію в динаміці європейської влади та різко посилили політичні позиції Франції. Асиметрія відносин між Францією та іншими європейськими державами у перше десятиліття XIX ст. є характерною рисою наполеонівської ери. Цей період був позначений домінуванням Франції на континенті, що зумовило нерівноправні відносини з багатьма європейськими країнами. Ключовими факторами асиметрії були військова перевага, політичний вплив і економічні санкції, які використовувала Франція.

Наполеон, створивши потужну та добре організовану армію, яка протягом тривалого часу вела численні війни проти різних коаліцій європейських держав, розширював свою імперію, створював васальні держави та нав'язував мирні договори на своїх умовах. Встановлення Наполеоном маріонеткових режимів в Іспанії, Голландії, Італії та в деяких німецьких князівствах значно посилювало вплив Франції і створювало значну асиметрію у відносинах з цими державами.

Введення Наполеоном у 1806 р. Континентальної блокади, яка забороняла всім союзним і залежним від Французької імперії державам торгувати з Великою Британією, передбачало економічне послаблення останньої. Це створило економічну залежність багатьох європейських країн від Франції та вкрай негативно позначилося на економіці низки європейських держав, що мали традиційні економічні зв'язки з Великою Британією. Після поразок у війнах проти Наполеона Пруссія та Австрія були змушені неодноразово укладати мирні договори на невигідних умовах, що заклало основи асиметрії між державами. Інші європейські країни, позбавлені вибору, укладали союзи з Францією під загрозою війни чи санкцій [7].

Прояви асиметрії були помітні і в економічній сфері, адже Франція нав'язувала своїм васальним державам та союзникам нерівноправні економічні умови. Крім того, підкорені держави були змушені надавати Франції економічні ресурси та фінансову підтримку для наполеонівських військових кампаній. Створення Наполеоном митних союзів і уніфікація монетарної системи в залежних державах не лише зміцнювало економічний контроль Франції над європейськими державами, а й значно посилювало економічну асиметрію між ними.

Проте попри асиметрію у відносинах, чимало європейських держав не мали наміру миритися з французькою гегемонією і продовжували чинити опір. Щоб нівелювати асиметрію сил європейські держави об'єднувались в антифранцузькі коаліції, які прагнули повалити домінування Франції. Зрештою війна Шостої коаліції (1813–1814), в яку входили Пруссія, Росія, Австрія, Велика Британія та інші держави завершилась падінням Наполеона у 1814 р. [8].

Загалом асиметрія у відносинах між Францією та іншими європейськими державами у 1800–1815 рр. була зумовлена насамперед перевагою Франції у військовій, економічній

сферах, що давало змогу їй завдавати поразок на полях битв своїм ворогам, здійснювати політичний тиск, впроваджувати економічні санкції та створювати маріонеткові режими. Проте поступове посилення антифранцузької коаліції мінімізувало асиметрію між ними і Францією, що дало можливість коаліції перехопити ініціативу у війні і завдати вирішальної поразки Наполеону.

Після краху наполеонівської Франції Віденський конгрес мав визначити післявоєнний устрій Європи та відновити політичну рівновагу на континенті шляхом встановлення нового порядку, заснованого на принципах легітимності та балансу сил, що мало запобігти домінуванню однієї країни (як це було у випадку зі Францією під час Наполеонівських воєн). Проте новостворена система міжнародних відносин яка сприяла консерватизму і стабільності, була позначена значною асиметрією, особливо між великими державами (Великою Британією, Росією, Австрією, Пруссією та Францією) та меншими європейськими державами [7].

Сформований на Віденському конгресі «Європейський концерт», покликаний зберегти баланс сил і запобігти піднесенню іншого гегемона, став першою стійкою міжнародною системою. Хоча ця стійка парадигма відносин сприяла співпраці між європейськими державами, вона також посилила асиметрію, закріпила домінування Європи в глобальних справах, тоді як неєвропейські держави перебували на периферії світової політики і не спроможні були на рівних конкурувати з Європою [9].

«Європейський концерт» мав на меті збереження миру та стабільності в Європі і визначався асиметрією влади, інтересів і впливу основних акторів. Ця асиметрія не виключала співпрацю між країнами, але спроможна була призвести до конфлікту між великими державами, які намагалися зберегти власні позиції, одночасно впливаючи на міжнародний ландшафт, що постійно зазнавав трансформацій. До того ж колоніальна експансія започаткували ще один шар глобальної асиметрії, який вийшов за межі Європи.

Тож варто зазначити, що асиметрія існувала серед європейських держав і навіть серед провідних, причому Велика Британія вирізнялась з поміж інших великих держав своєю військовою і економічною могутністю. Вона мала непропорційний вплив через свою морську перевагу та промислову силу.

Провідні європейські держави, посиливши свої політичні позиції, визначали порядок денний європейської політики, тоді як менші держави, не маючи впливу на прийняття політичних рішень, змушені були визнати асиметрію влади та змиритися з таким форматом взаємодії. Такі доволі жорсткі реалії створили асиметричну структуру міжнародних відносин, де великі держави завжди намагались демонструвати свої переваги над малими, які змушені були дотримуватись траєкторії політики великих потуг [1].

Крім того, створення 26 вересня 1815 р. Священного союзу – політичного і військового альянсу, в який входили Росія, Австрія та Пруссія (основною метою союзу було підтримання монархічного порядку, придушення революційних рухів у Європі, підтримка рішень Віденського конгресу і запобігання відродженню французької агресії) зміцнило асиметрію влади та підкреслило нерівність у відносинах між країнами.

Союз європейських монархів відображав асиметрію відносин в основному між великими та малими державами, а також між державами з різним рівнем військово-політичного та економічного потенціалу і впливу. Росія, Австрія та Пруссія, будучи основною силою альянсу, займали домінуючі позиції в європейській політиці, нав'язуючи власні ідеологічні доктрини меншим державам.

Однак існувала властива асиметрія між державами-засновниками консервативного союзу. Росія, як найбільша і домінуюча у військовому відношенні держава, мала диспро-

порційний вплив на альянс порівняно з Пруссією чи Австрією. Саме тоді як три країни поділяли консервативну програму та підтримували монархічні цінності, царська Росія з огляду на свої величезні ресурси, діяла як старший партнер, створюючи основи асиметрії всередині альянсу. Це є переконливим доказом того, що асиметрія проявлялась і у коаліціях, сформованих для спільних цілей. Хоча Австрія і прагнула відігравати балансуєчу роль, але часто була обмежена залежністю від російської підтримки у підтриманні порядку в Центральній Європі [7].

Священний союз не був коаліцією рівних, а радше розглядався як механізм для збереження інтересів домінуючих сил. Менші європейські держави, які дотримувались демократичних норм і цінностей і не могли самостійно протистояти загрозам, змушені були визнати владу провідних держав альянсу.

Доктрина Священного союзу передбачала втручання у внутрішні справи держави, де революції, ліберальні рухи становили загрозу монархічним режимам. Тож інтервенціоністська політика була виразним проявом асиметрії міжнародних відносин [1]. Отже, Священний союз служив інструментом підтримання монархічних режимів, функціонуючи на основі глибокої асиметрії відносин між великими і малими державами. Різні рівні влади, стратегічні інтереси та ідеології Австрійської імперії, Королівства Пруссії, Російської імперії сформували спосіб функціонування альянсу, відображаючи глибинні дисбаланси, які часто впливали на характер відносин [7].

Асиметричні відносини в контексті міжнародних відносин після Віденського конгресу і до початку Кримської війни зазвичай стосуються взаємодії між державами нерівної сили, де сильніша держава часто диктує умови слабшій. Цей період, після Наполеонівських війн, був відзначений значними подіями європейського і глобального масштабу, в яких були задіяні асиметричні за параметрами могутності держави. Він був позначений також різними формами асиметричних відносин у міжнародній політиці. Це був період домінування великих держав (Велика Британія, Росія, Австрія, Пруссія та Франція) та нерівного розподілу влади, впливу та можливостей між державами, що призводило до дисбалансу у їхній взаємодії [10].

Після епохи Наполеонівських воєн Велика Британія утвердилась як провідна світова військово-морська та економічна сила. Її домінування у світовій торгівлі, фінансовій сфері і промисловості створило величезну асиметрію в міжнародних відносинах. Тобто відносини британців з різними державами – великими і малими носили фактично асиметричний характер. Британська імперія, нарощуючи свою перевагу, могла поширювати владу та впливати на величезні території в Азії, Африці та Америці, нав'язуючи слабшим державам нерівноправні договори [11; 12].

На потужний центр сили почала перетворюватись Пруссія, яка прагнула очолити загальнотімецький об'єднавчий процес. Пруссія почала утверджувати себе як військова та амбіційна держава. Зростаюча сила Пруссії створила асиметричні відносини з сусідніми державами та поставила під сумнів домінування Австрії в Центральній Європі [13].

Після поразки Наполеона Франція змушена була рахуватись з тодішніми реаліями і проводити обережну зовнішню політику. Хоча Франція і була реінтегрована в європейську державну систему, але її зовнішньополітичні дії були обмежені іншими великими державами. Тоді роль Франції в міжнародних відносинах була асиметричною порівняно з донаполеонівською епохою [14].

Асиметрія в міжнародних відносинах є досить вразливою насамперед для слабкіших держав, які часто змушені шукати ефективні шляхи мінімізації асиметрії у відносинах через військово-політичні союзи, дипломатію, або зміцнення власного потенціалу. Адже

асиметрія призводить до геополітичних поступок з боку меншої держави і послаблює її позиції на міжнародній арені.

Ключовою подією у 50-х роках XIX ст. в міжнародних відносинах була Кримська війна, яка підкреслила асиметрію між європейськими державами з погляду цілей, військової сили та дипломатичних союзів. Війна стала одним з наймасштабніших збройних конфліктів XIX ст., який значною мірою вплинув на розстановку сил у Європі та визначив контури асиметричних відносин між переможеними та переможцями. У цьому протистоянні між Російською імперією та союзницькими військами Османської імперії, Великої Британії, Французької імперії та Сардинського королівства існувала істотна асиметрія потенціалів, що позначилось на перебігу війни та її наслідках [2].

Найважливішим аспектом асиметрії в Кримській війні стала суттєва розбіжність у військовому потенціалі, особливо у військово-морській потужності. Російська імперія хоча і залишалася значною військовою силою завдяки величезним людським, природним ресурсам та розмірам території, але відставала від Великої Британії та Франції у військових технологіях, за рівнем підготовки та управління військами, темпах розвитку промисловості, що позначалось на ефективності її дій під час війни.

Крім того, Росія перебуваючи в дипломатичній ізоляції, оскільки її традиційні союзники – Австрія та Пруссія, не підтримали її, не спроможна була на рівних протистояти європейській коаліції. Тож дипломатична ізоляція Росії додатково демонструє асиметрію у відносинах між воюючими сторонами [15].

Отже, ця війна є чіткою ілюстрацією того, як різні за рівнем економічного розвитку держави, їх військові потенціали і стратегічні цілі можуть створити глибоку асиметрію в міжнародних відносинах, навіть якщо конкуруючі потуги є впливовими акторами на європейській арені [2]. Підвив риску під Кримською війною Паризький конгрес 1856 р., який є виразним проявом асиметрії в міжнародних відносинах та однією з ключових подій європейської дипломатії XIX ст. Він призвів до підписання на заключному засіданні конгресу 30 березня 1856 р. Паризького мирного договору, який докорінно змінив баланс сил у Європі. Він засвідчив зростання впливу Великої Британії та Франції, які взяли на себе провідну роль у диктанті післявоєнного врегулювання та ослаблення геополітичних позицій Російської імперії, і як наслідок поглиблення асиметрії у відносинах між переможцями та переможеною Росією.

Однак ця ситуація ілюструє тонку форму асиметрії, коли навіть попри ганебну поразку, Росія зберегла певні важелі впливу, на відміну від Османської імперії, позиція якої повністю залежала від зовнішньої підтримки. Порту змушена була підпорядковуватися рішенням Великої Британії та Франції, що відображало чітку асиметрію та ієрархічну структуру міжнародних відносин того часу [4].

Втручання у війну провідних європейських потуг хоча і захистило Османську імперію від подальшої російської агресії, але посилило її залежність від них, підкреслюючи дисбаланс у їхніх стосунках. У цілому на рішення Паризького конгресу, безсумнівно, вплинула асиметрія у дипломатичній владі і військових результатах. Паризький конгрес продемонстрував різні форми асиметрії як у відносинах між впливовими державами, так і в динаміці між сильнішими державами та слабкішими та засвідчив асиметричні результати для його учасників.

Висновки. Отже, епоха від наполеонівських війн до Паризького конгресу демонструє високий рівень впливу на міжнародні відносини асиметричних структур влади. Наполеонівські війни продемонстрували небезпеку безконтрольної гегемонії, тоді як післявоєнна дипломатія Віденського та Паризького конгресів була спрямована на пом'якшення такої асиметрії та збереження балансу сил у Європі.

Загалом асиметрія міжнародних відносин цієї епохи суттєво вплинула на перебіг війн наполеонівської доби, Кримської війни, на укладання мирних договорів та на міжнародну стабільність, яку намагалися підтримувати європейські держави перед лицем нерівномірної динаміки влади. Одним з функціональних вимірів асиметричних відносин були владні відносини. Це явище проявлялось у досягненні державою своїх інтересів шляхом впливу на іншу державу дипломатичними, економічними, військовими та іншими засобами. Можливості для такого тиску лежали у площині різного рівня розвитку держав, їх політичного та військового потенціалу і взаємозалежності в економічній площині.

Асиметричні відносини в зазначений період характеризувались дисбалансом сил між державами, що було прямим свідченням існування домінуючої та слабкішої влади. Для цієї епохи були характерні відносини панування і підпорядкування, де сила залишалась ключовим фактором міждержавної взаємодії. Цей період заклав основу сучасної міжнародної системи, вплинувши на сучасні політичні структури, економічні системи та культурний розвиток.

Список використаної літератури

1. Kissinger H. *World Restored: Metternich, Castlereagh and the Problems of Peace, 1812–22*. Echo Point Books & Media, 2013. 376 p.
2. Figes O. *The Crimean War: A History*. Picador, 2012. 624 p.
3. Baumgart W. *The Crimean War*. Bloomsbury USA, 1999. 256 p.
4. Lambert A. *The Crimean War: British Grand Strategy against Russia, 1853–56*. Manchester Univ Pr, 1991. 391 p.
5. Womack B. *China and Vietnam: The Politics of Asymmetry*. New York: Cambridge University Press, 2006. 281 p.
6. Womack B. *Asymmetry and International Relationships*. New York: Cambridge University Press, 2016. 220 p.
7. Schroeder P. *The Transformation of European Politics, 1763–1848*. Clarendon Press, 1994. 894 p.
8. Lieven D. *Russia Against Napoleon: The True Story of the Campaigns of War and Peace*. Penguin Books, 2011. 688 p.
9. Said E. *Orientalism*. New York: Pantheon Books, 1978. 378 p.
10. Mill J. S. *Considerations on Representative Government*. Cambridge University Press. 2010. DOI: <https://doi.org/10.1017/CBO9780511783128>. P. 320–347.
11. Gallagher J. and Robinson R. *The Imperialism of Free Trade*. *The Economic History Review* New Series. 1953. Vol. 6, No. 1. pp. 1–15. URL: https://moodle2.units.it/pluginfile.php/174112/mod_resource/content/2/Gallagher-Robinson_Imperialism_of_Free_Trade_EHR_1953.pdf
12. Huenemann R. *Imperialism and China 1800–1945*. 4 vols. *Critical Concepts in Asian Studies*. London and New York: Routledge, 2016. 1570 p.
13. Breuilly J. *The formation of the first German nation-state, 1800–1871*. Red Globe Press, 1996. 160 p. DOI:10.1007/978-1-349-11719-2
14. Bayly C. *The Birth of the Modern World, 1780–1914*. Wiley-Blackwell, 2003. 576 p.
15. Lieven D. *Empire: The Russian Empire and Its Rivals*. Pimlico, 2003. 486 p.

ASYMMETRY OF INTERNATIONAL RELATIONS: FROM THE ERA OF THE NAPOLEONIC WARS TO THE PARIS CONGRESS

Ihor Derevianko

State University "Kyiv Aviation Institute",

Faculty of Law and International Relations,

Department of International Relations and Strategic Studies

Lubomyr Huzar Ave., 1, 03058, Kyiv, Ukraine

The article is devoted to the analysis of asymmetry in international relations in the period from the Napoleonic Wars to the Paris Congress of 1856, which is an important thematic study for understanding how states responded to the asymmetry of power – through alliances, wars, diplomacy. In international relations, in the vast majority there is inequality, which is expressed at different levels and in different spheres. Asymmetric relations are a complex and multifaceted phenomenon, which includes an imbalance in military power, political influence, economic, technological development and cultural dominance.

At the beginning of the 19th century international relations were characterized by significant asymmetry, caused by the rise of European colonial states, the decline of old empires and the emergence of new political centers. It is noted that Napoleon's territorial conquests created a temporary asymmetry in the dynamics of European power and sharply strengthened the political positions of France. The asymmetry of relations between France and other European states in the first decade of the 19th century is a characteristic feature of the Napoleonic era. The «Concert of Europe» formed at the Congress of Vienna, designed to maintain the balance of power and prevent the rise of another hegemon, became the first stable international system. Although this stable paradigm of relations promoted cooperation between European states, it also strengthened the asymmetry and consolidated Europe's dominance in the world. The creation of the Holy Alliance – a political and military alliance – strengthened the asymmetry of power and emphasized the inequality in relations between countries.

The era from the Napoleonic Wars to the Congress of Paris demonstrates the level of influence on international relations of asymmetrical power structures. The Napoleonic Wars demonstrated the dangers of uncontrolled hegemony, while the post-war diplomacy of the Congresses of Vienna and Paris was aimed at mitigating such asymmetry and maintaining the balance of power in Europe.

Key words: asymmetry, international relations, imbalance, asymmetric relations, Napoleon, Napoleonic Wars, Paris Congress.